

Original article

Yaratıcılık ve Eğitim Konusunda Yapılan Lisansüstü Çalışmaların İncelenmesi

Examination of Postgraduate Studies on Creativity and Education

Serap Genç *

Çardak Primary School, Ministry of Education, Çanakkale, Turkey

Özet

Bu araştırmanın temel amacı yaratıcılık ve eğitim konusunda yapılan lisansüstü çalışmaların analizini gerçekleştirmektir. Araştırmanın amacından hareketle çalışmada; incelenmesi hedeflenen olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren, yazılı kaynakların çözümlenmesini kapsayan doküman analizinden yararlanılmıştır. "Eğitim ve yaratıcılık" anahtar sözcükleri ile YÖK tez merkezinde basit tarama yapılarak 1990 – 2016 yılları arasında tamamlanmış 19 adet lisansüstü çalışmaya rastlanmıştır. Bu çalışmalar bilgisayar ortamına aktarılmış ve frekans, yüzde analizleri yapılarak tablolar halinde sunulmuştur. Araştırmanın sonucunda; yaratıcılık ve eğitim konusunun daha çok yüksek lisans düzeyinde ele alındığı (f=15), tezlerde nicel veri analiz yöntemlerinin yoğunlukta olduğu (f=10), yaratıcılık ve eğitim konusunun en fazla Okul Öncesi Eğitimi Anabilim dalında çalışıldığı (f=7) ve yapılan çalışmaların büyük oranda Gazi Üniversitesi bünyesinde tamamlandığı (f=4) sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yaratıcılık, Lisansüstü Çalışmalar.

Abstract

The main purpose of this research is to analyze graduate studies on creativity and education. In this study, a document analysis covering the analysis of written sources containing information about the facts and events that are intended to be examined was used. Thus, 19 graduate studies that completed between 1990 and 2016 were found by simple scanning in the YÖK thesis center with the keywords "education and creativity". These studies were transferred to the computer environment and presented in tables by analyzing the frequency and percentage. As a result of the research, the following were obtained; creativity and education are mainly discussed at the graduate level, the most quantitative data analysis was used in graduate theses, creativity and education were most studied in the field of preschool education and finally these works were largely completed at Gazi University.

Keywords: Creativity, Postgraduate Studies.

Received: 11 September 2020 * **Accepted:** 15 December 2020 * **DOI:** <https://doi.org/10.29329/ijiape.2020.318.5>

* Corresponding author:

Serap Genç, Çardak Primary School, Ministry of Education, Çanakkale, Turkey.
Email: serappenc@gmail.com

GİRİŞ

Bilgi ve teknolojinin sürekli olarak geliştiği, her alanda sayısız değişimin yaşandığı ve bunun sonucu olarak da gün geçtikçe kendini yenileyen bir dünya düzeni içerisindeyiz. Globalleşme her an kendini hissettirmekte ve yeni dünya düzeni, sıradan düşünen ve basit ürünler ortaya koyan birey için dezavantajlı bir ortam yaratmaktadır. Dolayısıyla günümüzde, ilginç fikirler ortaya koyma, karşılaşılan problemlere farklı çözümler getirme ve yaratıcı düşünme yetisi her zamankinden daha fazla önem kazanmıştır. Bilim ve teknolojinin sunduğu imkanlardan maksimum düzeyde yararlanabilmek ve gelişen teknoloji sonucu daha da belirginleşen rekabet ortamında ayakta kalabilmek için yaratıcılığı destekleyen ve güdüleyen eğitim atmosferinin oluşturulması gerekmektedir. Çünkü topluma kazandırılması planlanan bir davranış ilk olarak eğitim ortamında sağlanabilir. Geleneksel sınırlamalardan arındırılmış bir eğitim ortamı yaratıcı düşünce gücünü destekleyecek ve güdüleyecektir.

Yetişmekte olan gençlerin yaratıcı bakış açısına sahip, özgün düşünebilen bireyler olabilmeleri için öğretmenlerin rolü çok büyüktür (Özmuşul, 2012). Ancak eğitim öğretimin başlangıcı olan okulöncesinden itibaren öğretmenin söylediklerini doğrudan doğruya bellemeye, ezberlemeye ve sınav zamanı aktarmaya alıştıran bireylerin yaratıcı düşünme özelliği kazanmayacağı açıktır (Yolcu, 2008). Çünkü yaratıcı düşünce için araştırmak, keşfetmek bazense değişim gerekir. Keşif ve araştırma süreçlerinin olmadığı bir eğitim ortamında yaratıcılıktan bahsetmek mümkün görülmemektedir.

Çocuk ve gencin içinde bulunduğumuz çağa uygun yeterlilikleri elde edebilmeleri için eğitim sisteminin en temel amaçlarından biri, yaratıcı ve inovatif bakış açısı geliştirme olmalıdır (Özmuşul, 2012). Çünkü yaratıcı olamayan toplum ve milletler, mücadelelerinin her alanında yenik durumu düşme tehlikesi ile karşı karşıyadırlar (Yolcu, 2008). Yetişmekte olan gençlerin çağın gereklerine ayak uydurarak bu doğrultuda kendilerini yenileyebilmeleri, toplumun refahı açısından yaşamsal öneme sahiptir. Bu ortam içinde bireyin karşılaştığı problemlere hızlı ve özgün çözümler sunabilmesi, yaratıcı düşünce gücünün gelişimiyle mümkündür (Davaslıgil, 1989). Okulöncesi dönemden başlayarak, geleceğimize yön verecek bireylerin yetiştirilmesinde yaratıcı düşünmeyi ön plana çıkaran eğitim programlarına yer verilmesi oldukça önemlidir. Çünkü yaratıcılığın gelişimine elverişli çevreler, çocukların öğrenme eylemine karşı olumlu tutum geliştirmelerine yardımcı olarak öğrenmeyi eğlenceli bir etkinliğe dönüştüren etkili güdüleyici niteliği taşır (Davaslıgil, 1994). Eğitim sürecinde yaratıcı düşünme konusuna yönelik yapılan araştırmalardan elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, uygun programlar geliştirilebildiği takdirde bu yetiye sahip bireylerin yetiştirilebileceği görülmüştür (Karakuş, 2001). Dolayısıyla her birey az ya da çok yaratıcılığa sahiptir, sahip olunan yaratıcılığın gelişimi ise nitelikli bir genel eğitim programı ile mümkündür. Dewey'e göre çocuğa yaratıcı düşünme özelliğinin kazandırılabilmesi en uygun alan sanatlar eğitimidir (Akt: Erbay, 2000). Bunu Jeffus da (1999) yapmış olduğu araştırmalar ile desteklemektedir. O'na göre problem çözme ve yaratıcı düşünme için sanatlar

eğitimi önemli bir katalizör görevindedir. Dolayısıyla yaratıcı bireylerin yetiştirilmesinde, genel eğitim kapsamında sanat eğitimi programından daha fazla yararlanılması gerektiği yorumunda bulunulabilir.

YÖNTEM

Bu araştırmada incelenmesi hedeflenen olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren, yazılı kaynakların çözümlenmesini kapsayan doküman analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Bu kapsamda Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi'nde "yaratıcılık ve eğitim" anahtar sözcükleri kullanılarak basit tarama yapılmış ve 1990-2016 yılları arasında tamamlanan 19 adet çalışmaya ulaşılmıştır. Ulaşılan lisansüstü tezler bilgisayar ortamına alınarak yüzde ve frekans analizleri yapılmıştır. Evrenin tamamına ulaşılabildiği için örneklem seçme yoluna gidilmemiştir. Yaratıcılık ve eğitim konusunda yapılan çalışmalar; üniversite, araştırma yöntemi, enstitü, lisansüstü eğitim düzeyi ve anabilim dalı değişkenlerine göre incelenmiştir.

Kavram Olarak Yaratıcılık

Yaratıcılık kavramı insanlık tarihi kadar eski olmasına rağmen uzunca bir dönem neredeyse sadece güzel sanatlar alanında benimsenerek kullanılmış ve tanrısal güçlerle açıklanıp mistik bir çerçevede değerlendirilmiştir (San, 2008). Oysa yaratıcılık, ne sadece güzel sanatlar alanında var olmuş ne de tanrıya özgü bir kavramdır. Çünkü yaratıcılık, günümüzde bilim, sanat, spor, teknoloji gibi alanların yanı sıra gündelik aktiviteler dahil birçok alanda kullanılan bir kavramdır.

Latince 'create' kökünden gelen ve Türkçe'de, "zekâ, düşünce ve hayal gücünden yararlanılarak, görülmeyen yeni bir şey ortaya koymak" (Türk Dil Kurumu [TDK], 1932) olarak tanımlanan yaratıcılık kavramı, toplum olarak pek fazla kullanmadığımız, hatta çoğu zaman kullanmaktan kaçındığımız bazı özel terimlerden biridir (Ulus, 2020). Bunun temel gerekçesi yaratıcı düşünme ve davranma eyleminin yalnızca bilim ve sanat alanında çalışan insanlara ait bir özellik olduğu, normal bireylerin bu özelliğe sahip olamayacağı düşüncesidir. Fakat daha önce de değinildiği gibi yaratıcılık yalnızca sanat ve bilim alanında değil günlük aktivitelerde de karşımıza çıkan bir özelliktir. Yaratıcılık kavramı tıpkı zekâ gibi tanımlanması oldukça güç, çok boyutlu bir fenomendir. Bu zorluğun temel gerekçesi ise yaratıcılık kavramına ait herkes tarafından kabul gören nesnel bir tanımın bulunmamasıdır (Kolischuk, 2002).

Farklı disiplinlerden bilim insanları yaratıcılık kavramına yönelik pek çok tanım yapmıştır. Yaratıcılık kavramına yönelik yapılan tanımlar incelendiğinde; her bireyde var olan ve insan yaşamının her bölümünde bulunabilen bir yeti, günlük yaşamdan bilimsel çalışmalara dek uzanan geniş bir alanı içine alan süreçler bütünü, bir tutum ve davranış biçimidir (San, 1979, 177). Bu tanımdan hareketle yaratıcılık yetisinin her bireyde az ya da çok bulunabileceği ve bunun geliştirilebilecek bir özellik olduğu anlaşılmaktadır. Yaratıcılık ve yaratıcı düşünme üzerine pek çok araştırması bulunan Torrance'e (1965, 663) göre ise; eksikliklere, sorunlara, kayıp öğelere, uyumsuzluklara duyarlı olma, zorluk ve problemleri tanımlama, çözüm üretme, farklı tahminlerde bulunma ya da eksiklikler hakkında hipotezler ortaya atıp

bunları test etme sürecidir. Yapılan tanımdan da anlaşılacağı üzere, Torrance yaratıcı düşünmede sürece vurgu yapmaktadır. Dolayısıyla yaratıcılıkta sonuç kadar süreç de önemlidir. Yaratıcılık kavramı bünyesinde, özgün düşünce ve özgür davranışı, entelektüel bilgi birikimi ve sentez yapabilme gücünü barındırır. Yaratıcılıkta, eş ve zıt anlamları birlikte düşünme, verileri akıllıca düzenleme, esnek yaklaşımlar ile problemi çözme, özgün bir ürün meydana getirme ve belki de en önemlisi ifadelerde akıcılık söz konusudur (Öztürk, 2001). Yaratıcılık aynı zamanda sezgilerimiz yoluyla kavramak, tasarlamak ve sonrasında sentezler yapma süreciyle de alakalıdır. Bu kavram sanılanın aksine yalnızca yoktan var etmekle ilgili değildir. Çünkü yeni fikirler çoğunlukla ya bilinen fikirlerin birleşimi ya da eski bir fikrin yeni bir çerçeveye sığdırılmış halidir (Koray, 2004). Dolayısıyla bilinen bir fikir, düşünce ve üründen hareketle yeni sentezlerde bulunma işlemi de yaratıcılık olarak adlandırılabilir.

Yaratıcılığın tanımına yönelik yapılan inceleme sonucunda, yaratıcı düşünme ve sorun çözmenin öğrenilebilir beceriler olduğu, uygun ortam ve programlar sağlandığı taktirde bu beceriye sahip bireylerin yetiştirilebileceği görülmüştür (Karakuş, 2001). Çocuk ve gence seçim yapma ayrıcalığının, düşündüklerini sunma otoritesinin ve özgürce davranma fırsatının verildiği tek alan yaratıcılık alanıdır (Öztürk, 2001). Bu nedenle günümüzde, gelecek nesillerin yetiştirildiği eğitim kurumlarında yaratıcılığı destekleyen çağdaş ve teknolojik öğretim yöntem ve tekniklerden yararlanılması büyük önem kazanmaktadır.

Yaratıcılığa Kuramsal Yaklaşımlar

Yaratıcılık farklı disiplin alanlarında çalışmalar yürüten bilim insanlarının üzerinde çalıştığı bir alandır. Bu nedenle yaratıcılığın temel yapısına yönelik olarak pek çok kuramsal yaklaşım ortaya atılmıştır. Bu yaklaşımlar yaratıcılık kavramına farklı disiplinlere ait bakış açısıyla ele almayı amaçlamaktadır. Araştırmamız kapsamında kuramsal yaklaşımlar içerisinde yalnızca Psikanalitik yaklaşım, Hümaniter yaklaşım ve Çağrışım/Çağrışımsal yaklaşım ele alınacaktır. Bu doğrultuda;

Psikanalitik Yaklaşım; Bu kuramın savunucularına göre yaratıcılık, bireyin iç çatışma ve saldırganlıklarının bir ürünle sonuçlanması sürecidir. Psikanalitik kuramın kurucuları başında Freud gelmektedir. O'na göre yaratıcı kişi doyuma ulaşmamış kişidir ve bu birey bilinç altında yer alan enerjisine bir çıkış yolu bulmak için, kısmen gerçek dünyadan ayrılır ve fanteziye sığınır (Akt: Yolcu, 2008). Bir diğer psikanalitik yaklaşım savunucu Jung'dur. Jung'a göre yaratıcılık bilinç dışı istek ve arzuların toplamından oluşan bireysel bir yetenektir ve toplumsal bilinçaltı bu yeteneğin ham maddesini oluşturmaktadır (May, 1993; Onur, 2018). Kries'e göre yaratıcılık bir nevi esinlenme ve zenginleştirme süreci olarak ele alınmaktadır (Onur, 2018). O'na göre ani bir biçimde oluşan bu deneyim sırasında mantık ve rasyonalite ortadan kalkmaktadır. Dolayısıyla yapılan tanımlardan anlaşılmaktadır ki psikanalitik kuram savunucularına göre yaratıcılık bilinçli bir eylem değildir. Özetle, psikoanalitiklere göre yaratıcılıkta bilinçaltının kişi üzerindeki etkisi önemlidir. Psikoanaliz kurama göre yaratıcılığın temelinde çocukluk veya yaşanmışlıklar önemli yer tutar. (Subaşı, 2014).

Hümaniter Yaklaşım; Bu yaklaşım yaratıcılığın öğrenilebilir bir özellik olmadığı fikrini savunur. Hümaniter yaklaşım savunucuları felsefe alanında varoluşçuluktan, psikolojide ise gestalt kuramından etkilenmiştir. Hümanistler bu iki yaklaşımın bir birleşimini ortaya koyarak insan doğası, çeşitli davranışların oluşması, uyum ve ruh sağlığı gibi konularda farklı ilke ve yöntemler benimseyerek çalışmalarını sürdürmüşlerdir (Kuzgun, 1985, s. 2). Bu yaklaşımın öncüleri Carl Rogers ve Abraham Maslow'dur. Rogers iyi ya da kötü yaratıcılığın olmadığı, bir işkence aleti tasarlamak ile matematikte yeni bir formül ortaya koymak arasında aslen bir farklılık olmadığı fikrini savunur. O'na göre yaratıcılık tek bir alanla sınırlanmaz; bir yağlıboya tablo yapmak, senfoni bestelemek, yeni bir işkence aleti tasarlamak, insan ilişkilerinde yeni bir etkileşim aracı bulmak ve yeni bir terapi geliştirmek arasında temelde bir fark yoktur (Yolcu, 2008). Özetle hümanistler, psikanatik kuram destekçileri gibi, yaratıcılığın bilinçli tavrın yoksunluğundan meydana geldiği fikrini savunmamakla birlikte, bireylerin doğuştan yaratıcı olduğunu, dolayısıyla yaratıcılığın öğrenilebilecek bir davranış olmadığı görüşünü desteklerler.

Çağrışım Yaklaşım; Çağrışımsal yaklaşımın temel fesevesi; farklı fikirlerden hareketle yeni bir ürün ortaya koymaktır. Çağrışımsal yaklaşıma göre yaratıcılık, özel gereksinimleri karşılayacak veya bazı bakımdan yararlı olacak, çağrışım dayalı elemanlardan yeni bileşimler oluşturmaktır (Subaşı, 2014). Çağrışımsal yaklaşımın öncülerinden Mednick'e göre yaratıcı bir çözüme ulaşmak için üç temel biçim önemli rol oynamaktadır. Bu biçimler; *olumlu rastlantı*, *benzerlik* ve *aracılıktır*. Olumlu rastlantıda istenilen çağrışım elemanlarını bir rastlantı sonucu uyarıcılar yan yana düşerek yaratıcı süreci oluştururlar (Yolcu, 2008). Penisilin ve X ışınlarının keşfi buna örnek oluşturmaktadır. Benzerlikte, çağrışım elemanlarının, uyarıcıların ya da çağrışım öğelerinin benzerliklerinden dolayı ortaya yeni bir ürün çıkması söz konusudur. Aracılık ise gerekli çağrışım elemanlarının ortak öğelerin aracılığıyla akla gelmesidir. Örneğin, ruhbilimde tepkisel ketlemeyi ve beyin zarındaki doyumunu birbirine bağlama düşüncesi "yorgunluk", "bıkkınlık" gibi ortak çağrılar aracılığıyla ortaya çıkmış olabilir (Yavuzer, 1989).

BULGULAR

Tablo 1. Tezlerin Lisansüstü Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı

	Frekans (f)	Yüzde (%)
Yüksek Lisans	15	78,95%
Doktora	4	21,05%

Tablo 1.'de tezlerin lisansüstü eğitim düzeylerine göre dağılımları yer almaktadır. Elde edilen verilerden hareketle yaratıcılık ve eğitim alanında yapılan 19 çalışmadan 15'i yüksek lisans 4'ü ise doktora düzeyindedir. Yüksek lisans düzeyinde tamamlanan çalışmalar %78.95'lik dilimi oluştururken

doktora düzeyindeki çalışmalar %21.05'lik dilimi oluşturmaktadır. Dolayısıyla yaratıcılık ve eğitim konusu en fazla yüksek lisans düzeyinde çalışılmıştır.

Tablo 2. Lisansüstü çalışmalarda kullanılan araştırma yöntemlerinin dağılımı

Araştırma Yöntemi	Frekans (f)	Yüzde (%)
Nicel	10	52,63%
Nitel	5	26,32%
Karma	4	21,05%

Tablo 2.'de lisansüstü çalışmalarda kullanılan araştırma yöntemlerinin dağılımları yer almaktadır. Buradan hareketle 10 çalışmada nicel araştırma yöntemleri, 5 çalışmada nitel, 4 çalışmada ise hem nicel hem de nitel araştırma yöntemlerinden yararlanıldığı gözlenmiştir. Nicel araştırma yöntemlerinden yararlanılan çalışmalar %52.63, nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılan araştırmalar %26.32, hem nicel hem de nitel (Karma) araştırma yöntemlerinden yararlanılan çalışmalar ise %21.05'lik dilimi temsil etmektedir. Dolayısıyla yaratıcılık ve eğitim konusunda yapılan lisansüstü tezlerde daha çok nicel araştırma yöntemlerinden yararlanıldığı yorumunda bulunulabilir.

Tablo 3. Lisansüstü Tezlerin Anabilim Dalı Değişkenine Göre Dağılımları

Anabilim Dalı	Frekans (f)	Yüzde (%)
Ev ekonomisi	1	5,26%
Sanat ve tasarım	1	5,26%
Resim iş eğitimi	1	5,26%
Müzik eğitimi	3	15,79%
Eğitim yönetimi ve denetimi	1	5,26%
Okul öncesi eğitimi	7	36,84%
Sınıf eğitimi	2	10,53%
Eğitim programları ve öğretimi	1	5,26%
Strateji çalışmaları eğitimi	1	5,26%
Üretim yönetimi	1	5,26%

Tablo 3.'de lisansüstü tezlerin anabilim dalı değişkenine göre dağılımları yer almaktadır. Tabloda yer alan verilerden hareketle yaratıcılık ve eğitim konusunun 10 farklı anabilim dalında çalışıldığı anlaşılmaktadır. Yaratıcılık ve eğitim konusunda en fazla tez üretilen anabilim dalı Okul Öncesi Eğitimi'dir (%36,84). Bunun ardından sırasıyla Müzik Eğitimi (%15.79) ve Sınıf Eğitimi (%10,53) gelmektedir. Resim İş Eğitimi, Sanat ve Tasarım Eğitimi, Ev Ekonomisi, Eğitim Yönetimi ve Denetimi, Strateji Çalışmaları Eğitimi ve Üretim Yönetimi Eğitimi Anabilim dallarında ise yalnızca birer adet lisansüstü çalışma yapılmıştır. Dolayısıyla Okul Öncesi Eğitimi, yaratıcılık ve eğitim konusunda en fazla sayıda lisansüstü tezin üretildiği anabilim dalıdır.

Tablo 4. Tezlerin Tamamlandıkları Enstitülere Göre Dağılımları

Enstitü	Frekans (f)	Yüzde (%)
Sağlık Bilimleri	1	5,26%
Eğitim Bilimleri	7	36,84%
Sosyal Bilimler	11	57,89%

Tablo 4.'de lisansüstü tezlerin tamamlandıkları enstitülere göre dağılımları yer almaktadır. 19 tezden 11'inin Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde, 7'sinin Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde, 1'inin ise Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nde tamamlandığı görülmektedir. Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde tamamlanan tezlerin %57.89'luk dilimi oluştururken Eğitim Bilimleri Enstitüsü %36.84, Sağlık Bilimleri Enstitüsü ise %5.26'dır. Buradan hareketle yaratıcılık ve eğitim konusunda yapılan tezlerin büyük bölümünün Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde tamamlandığı, en az araştırmanın ise Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nde yapıldığı yorumunda bulunulabilir.

Tablo 5. Tezlerin Tamamlandıkları Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversite	Frekans (f)	Yüzde (%)
Hacettepe	1	5,26%
Yıldız Teknik	1	5,26%
Dokuz Eylül	1	5,26%
Marmara	3	15,79%
Yeditepe	1	5,26%
Atatürk	2	10,53%
Erciyes	1	5,26%
Gazi	4	21,05%
Adnan Menderes	1	5,26%
Gebze Teknik	1	5,26%
İstanbul Üniversitesi	1	5,26%

Tablo 5.'de lisansüstü tezlerin tamamlandıkları üniversitelere göre dağılımları yer almaktadır. Bu verilerden hareketle yaratıcılık ve eğitim konusunda yapılan tezlerin büyük çoğunluğunun Gazi Üniversitesi bünyesinde tamamlandığı, bunu sırasıyla Marmara Üniversitesi ve Atatürk Üniversitesi'nin takip ettiği anlaşılmaktadır. Gazi Üniversitesi'nde tamamlanan lisansüstü tezlerin %21.05, Marmara Üniversitesi'nin %15.79, Atatürk Üniversitesi'nin ise %10.53'lük dilimi oluşturduğu anlaşılmaktadır. Hacettepe Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Yeditepe Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi, Adnan Menderes Üniversitesi, Gebze Teknik ve İstanbul Üniversitesi'nde ise yalnızca birer adet lisansüstü tez üretildiği gözlenmiştir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırma kapsamında Türkiye’de 1990 – 2016 yılları arasında yaratıcılık ve eğitim konusunda yapılan lisansüstü tezler çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Elde edilen verilere dayalı olarak şu sonuçlara ulaşılmıştır;

Yaratıcılık ve eğitim konusunda yapılan çalışmaların daha çok lisansüstü eğitimin ilk aşaması olan yüksek lisans düzeyinde ele alındığı anlaşılmıştır (%78,95). Bunun temel gerekçesi; ilk defa tez yazacak olan araştırmacıların daha çok betimsel tarama modeline dönük bir araştırma konusunu tercih etmelerinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir (Saracaloğlu vd., 2014). Karlıdağ da (2018) okulöncesi eğitiminde yaratıcılık konusunda yapılan lisansüstü tezleri incelemiş ve bunların yüksek lisans düzeyinde yoğunlaştığı sonucuna ulaşmıştır. Elde ettiğimiz bir diğer bulgu yaratıcılık ve eğitim konusunda yapılan lisansüstü tezlerde nicel araştırma yöntemlerinin daha çok tercih edildiğidir (%52,63). Elde ettiğimiz bu bulgu Saracaloğlu ve diğerleri’nin (2014) araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Onlar’a göre de eğitimde yaratıcılık ve yaratıcı düşünme konusunda yapılan çalışmalarda daha çok nicel araştırma yöntemlerinden yararlanılmaktadır. Benzer şekilde Erdem de (2011) yapmış olduğu araştırmasının sonuçlarına dayalı olarak eğitim alanında yapılan makale ve tezlerde daha çok nicel araştırma yöntemlerinden faydalandığını belirtmektedir. Eğitim Programları ve Öğretim alanında yapılan lisansüstü çalışmaları inceleyen Ozan ve Köse’ye (2012) göre de eğitim alanında en çok nicel araştırma yöntemleri tercih edilmektedir. Dolayısıyla elde ettiğimiz bu bulgu ilgili literatür ile paralellik göstermektedir. Araştırmamız kapsamında elde ettiğimiz bir diğer bulgu yaratıcılık ve eğitim konusunda yapılan lisansüstü tezlerin en yoğun olarak Okul Öncesi Eğitimi (f=7), Müzik Eğitimi (f=3) ve Sınıf Eğitimi (f=2) anabilim dallarında gerçekleştirildiğidir. Okul Öncesi Eğitimi Anabilim dalında yaratıcılık ve eğitim konusunda daha fazla araştırma yapılmış olmasının temel gerekçesi, yaratıcılığın eğitim öğretimin ilk kademesi olan okulöncesinden başlamasına bağlanabilir (Yaşar ve Aral, 2010). Dolayısıyla bu anabilim dalında yaratıcılık ve onun eğitimdeki yerine yönelik daha fazla araştırma yapılmaktadır. Yaratıcılık konusuyla doğrudan ilgili olduğu düşünülen Resim İş Eğitimi Anabilim dalında bu konuda yalnızca bir çalışmaya rastlanmış olması ayrıca dikkate değer bir husustur. Araştırmamız kapsamında elde ettiğimiz bir diğer bulgu, yaratıcılık ve eğitim konusunda yapılan çalışmaların büyük çoğunluğunun Sosyal Bilimler Enstitüsü kapsamında tamamlanmış olduğudur (%57.89). Sosyal Bilimler Enstitüsü’nü sırasıyla Eğitim Bilimleri Enstitüsü (%36.84) ve Sağlık Bilimleri Enstitüsü (%5.26) takip etmektedir. Bu bulgunun temel gerekçesi ise çok yakın bir tarihe kadar eğitim bilimleri kapsamında yer alan anabilim dallarının Sosyal Bilimler enstitülerine bağlı olarak işlevlerini devam ettirmiş olmalarıdır. Bugün bile pek çok üniversitede halen Eğitim Bilimleri Enstitüsü yer almamakta, bu alanda yapılan çalışmalar Sosyal Bilimler enstitüleri bünyesine bağlı olarak tamamlanmaktadır. Araştırmamız kapsamında elde ettiğimiz son bulgu; yaratıcılık ve eğitim konusunda yapılan lisansüstü tezlerin üniversitelere göre dağılımlarıdır. Bu kapsamda en fazla tezin sırasıyla Gazi

Üniversitesi (%21.05), Marmara Üniversitesi (%15.79) ve Atatürk Üniversitesi (%10.53) bünyesinde tamamlandığı soncuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla yaratıcılık ve eğitim konusunda en fazla tez Gazi Üniversitesi'nde yapılmıştır. Bunun en temel gerekçesi Gazi Üniversitesi'nin eğitim bilimleri alanında oldukça köklü bir geçmişe sahip olmasına bağlanabilir. Araştırmamız kapsamında elde ettiğimiz bu bulguya benzer şekilde Ulus da (2020) güzel sanatlar eğitimi alanında yapılan araştırmaların büyük çoğunluğunun Gazi Üniversitesi bünyesinde tamamlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak, yaratıcılık ve eğitim konusunda yapılan lisansüstü tezlerin incelendiği bu araştırma sonucunda elde edilen bulguların ilgili literatür ile benzerlik gösterdiği anlaşılmıştır.

KAYNAKÇA

- Aral, N. (1999). Sanat eğitimi-yaratıcılık etkileşimi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 15, s. 11-17.
- Büyüköztürk, Ş. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Pegem Akademi: Ankara.
- Çimsir, S. (2019). Temel eğitimde yaratıcı düşünme becerisinin kazandırılmasının önemi, *Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi*, Cilt 4, Sayı 3, 283 – 299.
- Davaslıgil, Ü. (1989). Yaratıcılık ve oyun, *Eğitim ve Bilim*, Türk Eğitim Derneği. Cilt 13. Sayı, 71. Ankara: Şafak Matbaacılık Ltd. Şti.
- Dikici, A. (2006). Sanat eğitimi ve öğrencilerin yaratıcılık düzeyleri, *Eğitim ve Bilim Dergisi*, Vol. 31, No 139 (3-9).
- Erbay, M. (2000). *Plastik Sanatlar Eğiliminin Gelişimi*. (2. baskı) İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Matbaası.
- Inam, A. (1993). Yaratıcılık, Türk Eğitim Derneği, Yaratıcılık ve Eğitim Sempozyumu, 25-26 Kasım.
- Jeffus, S. (1999). Art, Creativity, & Invention. Eclectic Homeschool Online-EHO. Retrieved Novcmber 16, 2000, [http: //eho.org/features/art_creativity.lilm](http://eho.org/features/art_creativity.lilm).
- Kalischuc, R. G., Thorpe K. (2002). Thinking creatively: from nursing education to paractise. *The Journal of Continuing Education in Nursing*, 3-4, 155-163.
- Karakuş, M. (2001). Eğitim ve yaratıcılık, *Eğitim ve Bilim Dergisi*, Cilt 26, Sayı 119.
- Karlıdağ, İ. (2018). Türkiye’de okul öncesi eğitimde yaratıcılık alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi, *Social Sciences Studies Journal*, Vol:4, Issue:14.
- Koray, Ö. (2004). Fen eğitiminde yaratıcı düşünmeye dayalı öğrenmenin öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeylerine etkisi, *Fen Eğitiminde Yaratıcılık, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, sayı 40.
- Koray, Ö. (2004). Fen eğitiminde yaratıcı düşünmeye dayalı öğrenmenin öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeylerine etkisi, *Fen Eğitiminde Yaratıcılık Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, Sayı 40, ss, 580-599.
- Onur, D. (2018), Psikoloji kuramları ve yaratıcılık ilişkisi, *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 8, Sayı 1.
- Özaşkın, A. G. ve Bacanak, A. (2016). Eğitimde yaratıcılık çalışmaları; neler biliyoruz, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, Cilt 5, Sayı 25.

- Özel, A. ve Bayındır, N. (2015), Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerde yaratıcılığı geliştirmeye yönelik öğretimsel davranışları, *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, (5), 348-358.
- Özmuş, M. (2012). Öğretmen eğitiminde yaratıcılık ve inovasyon, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, **Cilt:20 No:3**.
- Öztürk, E. (2001). Yaratıcılık ve eğitim, *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 1, 158-164.
- Öztürk, Ş. (2004). Eğitimde yaratıcı düşünme, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, (2004) 77-84.
- Parker, J. P. (1998). The torrance creative scholars program. *Roeper Review*, 21(1), 32-35.
- Parners, S.J.; Reese H.W(1970). Programming creative behaviour, *Child Development*,41,413-423.
- San, İ. (2008). Sanat ve eğitim. Ankara: Ütopya.
- Saracaloğlu, A. vd. (2014). Yaratıcı düşünme becerisi konusunda 2000 yılı ve sonrasında yayımlanmış makalelerin incelenmesi, *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(2), s. 62-74.
- Subaşı, S. (2014). *Çok alanlı sanat eğitimi yönteminin çocuğun resimsel yaratıcılığına katkıları*, (Yüksek lisans tezi), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü; Çanakkale.
- Torrance, E. P. (1965). Rewarding creative behavior: Experiments in classroom creativity. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall Inc.
- Ulus, H. (2020). *5. sınıf görsel sanatlar dersinin çok alanlı sanat eğitimi yöntemine göre işlenmesinin öğrencilerin sanatsal yaratıcılıkları ve derse karşı tutumlarına etkisi*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İzmir.
- Yaşar, M. C. ve Aral, N. (2010). Yaratıcı düşünme becerilerinde okul öncesi eğitimin etkisi, *Kuramsal Eğitimbilim*, 3 (2), 201-209.
- Yolcu, E. (2001). *Sol yanlı çocuklarda sanatsal yaratıcılık*, (Doktora tezi), Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İstanbul.
- Yolcu, E. (2008). Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri, (2. Baskı), Nobel Yayıncılık: Ankara.